

VERBORGEN STAD

De Standaard volgt het leven van de migrant

HET LEVEN VAN EEN MIGRANT

1 AANKOMEN

2 VERKENNEN

3 VOETAANWAL

4 INVESTEREN

5 UITBREIDEN

6 INTEGRATIE

'GELD MAAKT GELUKKIG'

Brussel behoort tot het dichtstbevolkte gebied van Europa. Vooral het Kanaalgebied is een broeierig landschap van mensen en beton waar honderdduizenden levens onder druk staan. Soufian en Tahir verlieten Marokko en Afghanistan, verdienden hier hun eerste geld met schoonmaken en reclame bussen en kunnen zich vandaag eindelijk hun mooiste minimum kopen: rust.

**SARAH VANKERSCHAEVER
FOTO'S KURT DERUYTER**

BRUSSEL | Je moet het eens doen. In het weekend je boodschappen halen op de markt van de Abattoir in Anderlecht. Daarna honderd meter verderop koffie drinken in café Birmingham in de Birminghamstraat. Uren rondlopen in de buurt, nog een zak olijen kopen in de Marokkaanse buurtwinkel, een appelthee drinken in het Turks theehuis. En 's avonds thuiskomen en je afvragen wat het grootste contrast is met de plek waar jij woont en leeft. Het meest ingrijpende verschil is ongetwijfeld rust. Van een gebied dat tot het dichtstbevolkte van Europa behoort, kun je weinig anders verwachten dan chaos. Rust

is dan ook een van de grootste verzuchtingen van de mensen die we in de wijken van aankomst spreken: de zoektocht naar meer zekerheid, naar een voet aan de grond en naar meer stilte in het leven. Want zeg nu zelf: als je de ogen sluit en denkt aan een plek waar je gelukkig bent, is dat er dan een middenin de drukte? Soufian (27) is in z'n eentje vanuit het Marokkaanse dorp Meknez naar Brussel gereisd. Maar hij kende de weg. In 2006 kwam hij als tiener naar België op vakantie. Enkele jaren later deed hij het opnieuw, dit keer als twintiger met een studentenvisum op zak om aan de universiteit van Bergen 'sciences physiques' te studeren.

Ondergrondse trams

Ondertussen woonde hij gratis in bij een neef in Molenbeek. 'Ik liep hier met grote ogen rond', vertelt Soufian. 'De buschauffeurs droegen kostuums en de trams gingen ondergronds. Waanzinnig. Maar mijn grootste cultuurschok was het vak psychologie. Ik begreep er niets van. Ik begreep zelfs de vragen op het examen niet. Ik was naar hier gekomen om wetenschappen te studeren, niet om in de hoofden van mensen te kijken.' Zijn examenantwoord 'pour ce problème psychologique, je connais un bon docteur au Maroc' leverde hem geen diploma op ('wel een punt voor humor').

Wilde Soufian in België blijven dan moest hij het op een andere manier aanpakken. De afgelopen jaren werkte hij zich daarom met zijn handen op, dankzij allerlei klusjes in het zwart. In 2008 werkte hij bij de schoonmaakploeg, tot hij officiële papieren kreeg en als afvalbeheerder van de Abattoir een vaste job kreeg. 'Ik weet dat ik geluk heb gehad', zegt Soufian. 'Ik spreek Arabisch en Frans, ken de mentaliteit van de gasten die in de slachthuizen werken en kan m'n man staan.'

'In het begin heb je weinig keuze en kies je voor een goedkope plek in Molenbeek, wat de meeste nieuwkomers hier als een "faciliteitengemeente" zien. Tenslotte vind je er je eigen cultuur terug in de winkels, spreken de mensen je taal en zit je dicht bij je werk. Maar na verloop van tijd word je gek van de drukte en van de te dicht op elkaar gestapelde levens.' Soufian verhuisde naar een snikheet zolderappartement in Schaarbeek, waar je moest kiezen tussen neerzitten en hurken. Kostprijs van die paar vierkante meter rust: 600 euro per maand,

Meer geld, ander huis

De verhuisbeweging die zowel Soufian als Tahir maakt, illustreert een opvallend verschijnsel in de wijken van aankomst: vooral in de wijk Kuregem (in Anderlecht, dicht bij het slachthuis) verhuizen mensen bijzonder vaak. Vaak doen ze dat naar naburige gemeenten, maar evengoed naar andere steden in Vlaanderen (Aalst, Hasselt...) en Wallonië (Luik, Charleroi...), zolang het er maar rustiger is. 'Die dynamiek is typisch voor aankomstwijken en beïnvloedt die zowel ten goede als ten slechte', zegt socioloog Dirk Geldof. 'Enerzijds is dit een teken dat mensen klimmen op de sociale ladder en wegtrekken om plaats te maken voor een nieuwe aankomer. Anderzijds verhoogt het de anonimiteit en is er minder samenhang onder de mensen.' De recentste cijfers over de verhuissnelheid in Brussel dateren jammer genoeg van 2002: toen verhuisde per jaar 19 procent van de Brusselse bevolking, tegenover 9 procent voor Vlaanderen en 12 procent voor Wallonië. Behalve de wijk Kuregem spelen vooral de studentenbuurten en de Europese wijk een belangrijke rol in de hoge verhuissintensiteit. (vsa)

'Mijn grootste cultuurschok was het vak psychologie', zegt Soufian. 'Ik begreep er niks van.'

De markt van de Abattoir in Anderlecht: zo druk en exotisch kan Brussel zijn.

exclusief kosten.

Vandaag is er beterschap: Soufian ontmoette een Belgisch-Marokkaans meisje uit Brussel, trouwde en woont met zijn vrouw in een rustiger deel van Schaarbeek. 'Het familieleven doet me deugd', geeft hij toe. 'Ik ben ook begonnen aan een nieuwe studie economie. En ik volg een cursus Nederlands.' De middenklasse lijkt binnen handbereik.

Net zoals bij Dante

De beweging die Soufian maakt, is de 'beloning' die hij krijgt omdat hij de aankomstwijk op een slimme manier heeft verkend: je netwerk benutten, goedkoop wonen, je eerste geld verdienen door in het zwart de handen uit de mouwen te steken, vervolgens kans maken op een vaste job, papieren krijgen, sparen, wegtrekken uit het mierennest dat de Kanaalzone is, trouwen en tenslotte de indruk krijgen dat je stilaan je eigen plek vindt in dit vreemde land. Welzijn betekent dan zoveel als de wetenschap dat niemand je die plek nog kan afpakken. En dat je kunt houden wat je hebt. Zo eenvoudig kan comfort zijn.

Maar ook: zo moeilijk kan comfort zijn. Want om de drukke wijken achter je te laten en naar een rustiger gemeente te verhuizen, heb je onder meer papieren en een stabiel inkomen nodig. De Kanaalzone heeft in die zin nog het meeste weg van de allegorie van Dante.

**'Op dit moment
durf ik te zeggen
dat ik gelukkig
ben. Drie keer
eten per dag, een
eigen huis en een
rustige plek om
te leven'**

De aankomstwijk als een voorgeborchte van de samenleving: wie slaagt, trekt weg uit het zuidelijke deel van de Kanaalzone en verhuist met het water mee naar het noorden. Daar doen delen van Schaarbeek, Jette en Evere dienst als 'tweede honk' op de sociale ladder. Maar wie faalt, blijft onvermijdelijk hangen in de chaotische sfeer van tijdelijkheid: zonder vast inkomen en papieren zitten veel nieuwkomers vast in Molenbeek en Anderlecht, gekneld tussen waar ze vandaan komen en waar ze naartoe willen. Behalve dat ze de tijd zien verstrijken, gaan ze er niet op vooruit.

Dat betekent niet dat wie het stilaan beter heeft, geen demonen kent. Tahir (43) ruilde twintig jaar geleden Afghanistan voor België en begon hier met het ronddelen van reclameblaadjes. 'Vijftien kilometer stappen per dag en dat leverde me toen een schamele vijfhonderd frank op.' Daarna begon hij in een carwash te werken en vandaag heeft hij er zelf een in An-

derlecht. Het gonst er van de bedrijvigheid: mannen van verschillende origine lopen door elkaar, keuren binnengebrachte auto's en gaan er met de spons over. 'Dit is een leven in spreidstand', zegt Tahir, die vandaag in Vilvoorde woont. 'Ik zal waarschijnlijk altijd met een voet in de wijken en met een voet in mijn nieuwe leven blijven staan.'

Hij droomt van een tweede carwash. 'In België krijg je alle kansen als je maar hard werkt.' Het is een gedachte waar de Belgen ondertussen vanaf willen, omdat kansen ook een kwestie zijn van de plek waar je opgroeit. Maar onder de inwoners van de Kanaalzone is ze algemeen aanvaard: de *selfmade man* is hier springlevend. Wie een winkel start of een kapperszaak, een appartement of een auto koopt, is een winnaar. Wie opnieuw naar een ander land verhuist, is een gedegradereerde opgever. 'Op dit moment durf ik te zeggen dat ik gelukkig ben', zegt Tahir. 'Drie keer eten per dag, een eigen huis en een rustige plek om te leven. Daarom wil ik dat mijn zoon later advocaat wordt. Want geld maakt gelukkig.'

Kurt Deruyter kreeg voor dit project steun van het Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek. Meer info: www.kurtderuyter.com, www.growfunding.be en www.fondspascaldecroos.org

**MORGEN DEEL VIER:
investeren**

Beton is dodelijk

Onderzoek toont het zwart op wit: wie in Brussel leeft, heeft meer last van allergieën, migraine en een hoge bloeddruk, dan wie in Vlaanderen of Wallonië woont. In de Kanaalzone is het nog erger: de levensverwachting ligt in de wijken van aankomst lager dan in de rest van Brussel. Dat heeft enerzijds te maken met de armere bevolking (hoe lager op de sociale ladder, hoe lager de levensverwachting), maar anderzijds ook met de omgeving, een van de bepalende factoren voor iemands gezondheid. En laat de Kanaalzone nu net een dichtbevolkt gebied zijn met weinig groen en veel beton. Daarnaast heeft ook de kwaliteit van een huis of appartement een grote impact op het leven van mensen. Volgens het Huurobservatorium van Brussel heeft 20 tot 35 procent van de woningen in het Kanaalgebied bijvoorbeeld geen centrale verwarming. Niet alleen zijn de levensomstandigheden in de Kanaalzone het minst, er zijn ook veel minder medische voorzieningen. In gemeenten als Molenbeek, Koekelberg en Sint-Joost-ten-Node is er slechts een arts per (respectievelijk) 798 à 1.926 inwoners. Molenbeek, de dichtstbevolkte plek van Brussel, is de gemeente met het minst medische voorzieningen. (vsa)

DICHT, DICHTER, TE DICHT

Soufian zit er niet zo ver naast wanneer hij vertelt dat Molenbeek bestaat uit 'te dicht op elkaar gestapelde levens'.

In het Kanaalgebied leven gemiddeld 11.313 inwoners per km², waarbij Molenbeek de kroon spant met 25.080 inwoners per km². Ter vergelijking: Wallonië telt gemiddeld 208 inwoners per km², Vlaanderen 462 en de stad Brussel 5.322.

Andere dichtbevolkte uitschieters zijn Vorst, Anderlecht en Koekelberg – niet toevallig wijken van aankomst. Bovendien voorziet het Federaal Planbureau dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2060 met nog eens 14 procent groeit, goed voor 165.000 extra inwoners. De toekomst brengt voor de Kanaalzone dus alleen maar meer mensen. (vsa)